

JEAN FABRE, DIRECTOR ADJUNT DEL PNUD A GINEBRA

Text: ALBERT PUNSOLA / Fotos: SANTI PUIG

"La riquesa es troba en les persones"

El director adjunt del Pla de l'ONU sobre Desenvolupament, Jean Fabre, denuncia la submissió dels polítics als poders econòmics: "el món no pateix d'escassetat; és la manca de desenvolupament que impedeix que les capacitats individuals s'expressin", afirma.

Jean Fabre ha visitat Barcelona per assistir a la presentació de l'edició catalana de l'Informe relatiu al desenvolupament humà 1998, del Pla de les Nacions Unides sobre el Desenvolupament (PNUD). El director adjunt del PNUD a Ginebra va començar la seva vida professional fent d'enginyer de la companyia Philips a París, la seva ciutat natal. En un moment determinat, va capgirar radicalment la seva trajectòria per dedicar-se al treball social i a la solidaritat internacional. Per això va col·laborar, des d'ONG diverses, amb l'Amèrica Llatina i és així que, finalment, ha arribat al seu càrrec actual.

—Com és el pas de treballar per una multinacional a treballar pel PNUD?

—La meua feina en una multinacional era de caire científic, i experimentava un plaer intel·lectual molt gran fent el que feia; el que passa és que em vaig trobar en situacions que em plantejaven grossos problemes de consciència. Tots els ambients de recerca científica, adés universitaris, adés del sector privat, proven de convèncer qui sigui perquè els donin diners. Per exemple, van al darre-re de l'exèrcit perquè pagui una recerca, que justifiquen amb una utilitat militar. En una multinacional t'arriben moltes informacions, i el fet de tenir-les et responsabilitza. Si tinc coneixement de determinats problemes i no faig res per resoldre'ls, em converteixo en part del problema. Quan t'adones de tot allò que la societat encara té pendent de resoldre

i, sobretot quan tens criatures, adquireixes una responsabilitat especial.

—Pel que veig la paternitat també va ser un factor de canvi important en la seva vida...

—Ho va ser perquè estimar un nen no pot ser com estimar un adult, en què l'egoisme té el seu paper. L'amor a un infant ha de ser totalment després:

has de pensar en el món en què viurà, que sigui millor que no pas el que hem vist nosaltres. Si no és així, no veig cap raó per a tenir fills.

—Vivim en un món millor, en general, que no fa unes dècades?

—Els esdeveniments prenen direccions contradictòries. D'una banda la barbaritat d'algunes èpoques s'ha superat, però d'una altra, amb tot allò que som capaços de produir i de fer, tendim a utilitzar-ho en jocs de poder que resulten mortals.

—Els estats tenen preocupacions pròpies, estranyes a les dels ciutadans?

—Si fos així, seria molt greu, perquè voldria dir que els estats tenen una vida diferent, autònoma de la realitat dels ciutadans. És com si hi hagués res per damunt de l'ésser humà que pogués ser més important: allò que se'n diu

la raó d'estat. Aquesta raó, de fet, és sempre la raó d'un petit grup que té un cert poder. Si aquesta expressió ha de tenir cap sentit, ha de ser coincident amb l'interès de cadascuna de les persones que l'estat ha de representar. Però tal com s'ha entès fins ara, la raó d'estat és sempre l'equivalent dels capricis d'una oligarquia. És una invenció que fa qui vol

"La raó d'estat és equivalent als capricis d'una oligarquia; és una invenció de qui vol el poder per a ell mateix, no pas el poder de tots."

"L'objectiu més important del PNUD és de desaparèixer."

el poder per a ell mateix, no pas el poder de tots. Per tant, és una mentida que serveix per explotar les persones.

Però la història recent ens ha demostrat que els moviments de base poden ser molt poderosos. Un cas exemplar va ser el de Gandhi a l'Índia, que va aconseguir l'emancipació nacional i alhora tenir una societat de diàleg i de convivència entre comunitats, ètnies i religions molt diverses.

—*Els estats es veuen superats per la magnitud de certes qüestions?*

—Sí. Hi ha 2.000 milions de persones per sobre el llindar del desenvolupament i 4.000 milions per sota. Estic convençut que els llibres d'història de l'any 2030 parlaran dels polítics d'aquest final de segle dient que no van saber adaptar-se al món que s'anava desenvolupant i que van abandonar el seu poder al poder econòmic. S'han equivocat totalment de polítiques perquè no han donat a la cooperació internacional la importància que ha de tenir i que tindrà. No parlo pas de ser de dretes o d'esquerres: o entenem que cal invertir aquesta línia o ens trobarem en ple segle XXI fent una política del segle passat!

—*Què és el PNUD?*

—El PNUD és un programa universal, centrat en l'ajuda contra la pobresa que assisteix uns quants països del món creant-hi feina, donant-hi suport a la dona... També treballa per la protecció i regeneració dels recursos naturals i del medi i ajuda a millorar la governabilitat amb una millor articulació entre les estructures de l'estat i de la societat civil. Fa assistència tècnica, forma i capacita la gent a nivell mundial.

—*Ha assolit el PNUD els seus objectius ni que sigui parcialment?*

—El PNUD ha aconseguit alguns objectius, però no el seu objectiu més important que és el de desaparèixer. Continuem necessitant el PNUD més que mai i la qüestió, un problema de les Nacions Unides en general, és aquesta: com podem fer la nostra feina, si els nostres ingressos disminueixen? Miri, el 1970 es va fixar l'objectiu d'assolir l'1% del PIB dels països per ajudar el desenvolupament el 1980. La realitat és que l'any que aquesta contribució va ser més elevada fou el 1992, i només vam arribar al 0,34%, però ara ja hem baixat al 0,22% (mitjana dels països de l'OCDE). Amb això han disminuït també els recursos del PNUD. Hem perdut 350 milions de dòlars d'ingressos anuals en cinc anys. Què hem de fer? Miracles? No podem pas emular aquell qui va donar de menjar a les multituds amb uns quants pans i uns quants peixos.

—*S'ha dit que les Nacions Unides tenen una excessiva burocratització i que costen molts diners.*

—Les crítiques que tenen una base són ben rebudes, perquè tots hem de tenir una petita obsessió per la millora. Qualsevol institució, quan arriba a una dimensió determinada, té un nivell de desgast, però això no vol pas dir que hàgim d'abandonar les institucions grans, sinó que hem de ser cada dia més rigorosos. El PNUD ajuda 174 països i territoris de tot el món a assolir els objectius que suara esmentava; doncs bé, el nombre de persones que té per fer tot això és la meitat de les que té Eurodisney a París. El personal de totes les institucions de les Nacions Unides, incloses les seves agències especialitzades, és la tercera part del personal de McDonald's. Tothom ha de saber que el volum de recursos que mouen les Nacions Unides no és proporcionat al volum dels problemes que ha de resoldre.

—*Què és, per vostè, la riquesa?*

—Allò que produeixo amb la meua capacitat i que puc intercanviar amb el que produeix una altra persona. Si faig res que serveixi a algú, he creat riquesa. Molta riquesa es perd perquè no la gent no té l'oportunitat d'exercir les seves capacitats. Hi ha persones que treballen massa i persones que no poden treballar. Cal que les persones puguin desenvolupar les seves capacitats; però per fer-ho necessiten confiança.

Així val la pena d'assenyalar les experiències d'alguns bancs de Bangladesh que presten diners sense demanar tants formularis ni comprovar si la gent podrà tornar-los, i la taxa de devolucions és més elevada que no als països rics. La riquesa es troba en les persones, i des d'aquest punt de vista no hi ha escassetat. Les capacitats són enormes i cal maldar

perquè puguin desenvolupar-se.

—*Tendim a confondre riquesa i benestar?*

—Aquesta confusió existeix. Ve dels anys 50 i 60, unes dècades que segueixen a una destrucció important al vell continent i que prenen el patró socioeconòmic nord-americà per model.

El valor dominant avui és l'individualisme; si fins i tot trobem plenament justificat que es pugui especular sobre qualsevol cosa! Per exemple, l'especulació monetària no hauria d'existir. Quin sentit té? Especular amb les monedes és com si jo digués que en dos dies puc canviar el valor del meu treball respecte al meu. El diner ha de ser la mesura del treball que fem i dels intercanvis; és a dir, ha de tenir un referent real. Si podem especular amb la moneda, el valor del treball que hi ha al darrere és perd.

—*Hi ha prou treball per a tothom?*

—El treball està mal repartit. Una constatació: ca-

"El personal de les Nacions Unides, incloses les seves agències especialitzades, és una tercera part del de McDonald's."

"Les receptes de l'FMI no són pas negatives per elles mateixes."

da dia es poden fer més béns i més serveis amb menys treball perquè hem tingut un augment de la productivitat increïble aquests darrers decennis. Fa cent anys calien cinquanta-cinc persones treballant al camp per donar de menjar a cent persones; avui quatre persones fan el mateix fet. Què fan aleshores les altres cinquanta-una? Si no hi ha més feina a fer, la cosa més lògica és repartir la que hi ha perquè tothom pugui treballar. El problema de fons més greu del nostre temps és que hi ha una obsessió per la producció de riqueses, però no n'hi ha gens pel repartiment d'aquestes riqueses. La globalització, per exemple, s'aprofita d'aquest mal repartiment de la riquesa, quan les empreses miren de produir on és que els factors de producció els surten més barats. D'aquesta manera s'estalvien diners, però també ajuden a perpetuar i fins i tot a augmentar les diferències.

—*El Fons Monetari Internacional, que també forma part del sistema de les Nacions Unides, ha donat receptes més que discutibles per superar aquestes diferències. Molts plans d'ajustament econòmic seus han resultat autèntics fracassos.*

—Les receptes que ha proposat no són negatives per elles mateixes. Què significa fer una política d'ajustament estructural? Doncs, per dir-ho en poques paraules, que l'estat no ha de gastar més del que ingressa i que el país ha de mirar d'equilibrar els seus intercanvis comercials amb els altres països. Em penso que són dos objectius ben enfocats. El problema ve quan aquestes temptatives de sanear la situació econòmica no van acompanyades d'ajuts que els permetin de fer bé la transició. No és la recepta que falla, és el fet de no ser complementada per accions de suport. Hi ha països que s'han asfixiat en el procés per culpa d'això. De totes maneres, caldria veure, cas per cas, com ho han fet els governs, per la part que els toca, perquè n'hi ha que retallen les despeses en educació i sanitat per aug-

—**Vol dir que volem solucionar els problemes?**

—**No podem pas triar. Som la primera generació en la història de la humanitat que haurà d'arribar al pacte social, econòmic i ambiental per raons de necessitat i no per lliure elecció. Miri els efectes de l'huracà Mitch. L'augment de les despeses per resoldre emergències ens indica si n'arribem a ser d'estúpids: ens entretenim a tapar forats quan seria més barat d'invertir en prevenció ajudant al desenvolupament.**

en condicions de poder-ne fer ús.

—*Vostè va ser del Partit Radical Italià i el 1980 en fou president. Quin significat dona avui a la paraula radical?*

—Vol dir anar a l'arrel dels problemes bo i essent tolerant i obert. El Partit Radical que vaig conèixer es fundava en uns objectius precisos. No demanava tant ideologia com un compromís amb els problemes plantejats. Si un problema es vol resoldre es pot resoldre.

—*I vol dir que voldrem?*

—No podem pas triar. Som la primera generació en tota la història de la humanitat que haurà d'arribar al pacte social, al pacte econòmic i al pacte ambiental per raons de necessitat i no per lliure elecció. Miri els efectes de l'huracà Mitch. L'augment de les despeses per resoldre emergències ens indica si n'arribem a ser d'estúpids: ens entretenim a tapar forats quan seria més barat d'invertir en prevenció ajudant al desenvolupament.

mentar notablement les militars. Miri, de recursos n'hi ha; quan volen fer una guerra amb un país veí, no se sap com, però sempre en troben.

—*La societat de la informació i del coneixement pot frenar el que és una economia excessivament centrada en la producció material i en un consum exacerbant?*

—La societat d'Internet pot ser un ajut extraordinari, però només en el cas que l'organitzem perquè ho sigui. De totes maneres, jo crec que, quan hi ha 2.000 milions de persones sense electricitat, no podem pas pensar que puguin tenir un ordinador. Un total de 100 milions de nens no poden anar a l'escola primària i 800 milions d'adults no saben ni llegir ni escriure. Tot això significa que milers de milions de persones són excloses, no tan solament dels ordinadors, sinó del camí que haurien de fer per arribar-hi. La societat del coneixement i de la informació que pre-conitzem només té sentit si fem un esforç perquè la majoria es trobi

